

KORRUPTSIOONI VÄLTIMISE PARIMAD
PRAKTIKAD

**UNIVERSAALNE KORRUPTSIOONIKAHTLUSE
KÄITUMISJUHIS**

Vandedvokaat KAIDO KÜNNAPAS

Tallinnas, 19.11.2014

ADVOKAADIBÜROO LMP
LINDBERG MELK PARTNERS

TEEMAD

Ametiisikul ei ole lubatud varjata talle teada olevat KVS § 3 lõikes 1 sätestatud keelu rikkumist või muud korruptsioonijuhtumit.

1. Mis on korruptsioon ja korruptsioonikahtlus?
2. Varjamiskeeld
3. Teavitaja kaitse
4. Teavitamise praktilisi näpunäiteid

I teema

MIS ON KORRUPTSIOON
ehk
MILLISEST OLUKORRAST VÕIKSIME
TEATADA?

ÜLDINE KORRUPTSIOONI MÕISTE

Korruptsiooni määratlus IMF poolt: **Avaliku võimu kuritarvitamine isikliku kasu saamise eesmärgil.**

Mis teeb teo korruptiivseks:

- KVS ei sisalda korruptsiooni üldmõistet
- Seaduse eesmärk: tagada avaliku ülesande aus ja erapooletu täitmine
- Defineeritud erijuhtude kaudu → Ametiisikul on keelatud:

- 1) korruptiivse tulu nõudmine, vahendamine ja saamine;
- 2) ametiseisundi korruptiivne kasutamine;
- 3) avaliku vahendi korruptiivne kasutamine;
- 4) mõju korruptiivne kasutamine;
- 5) siseteabe korruptiivne kasutamine

Ametikohustuste tõttu + ametikohustuste rikkumisel + ebavõrdne või põhjendamatu eelis ametnikule või kolmandale isikule

ÜLDINE KORRUPTSIOONI MÕISTE

Tegevuse liik	Üldised tunnused	Tunnused
korruptiivse tulu nõudmine, vahendamine ja saamine		<ul style="list-style-type: none"> - Varaline või muu soodustus - Pakutakse ametikohustuste tõttu või nõutud ametiisiku poolt või saadud ametiisiku kohustusi rikkudes. - V.a. „tavapäraseid viisakusavaldused“
ametiseisundi korruptiivne kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> - Ametniku või kolmanda isiku huvides - Ametiisiku poolt ametikohustuste rikkumine - Ebavõrdne või põhjendamatu eelis ametiisikule või kolmandale isikule - Põhjuslik seoses tegevuse ja tagajärje vahel 	- Pädevuskohase otsuse tegemine/suunamine
avaliku vahendi korruptiivne kasutamine		- Avaliku ressursi kasutamine
mõju korruptiivne kasutamine		<ul style="list-style-type: none"> - Tegelik või eeldatav mõju kasutamine - Eesmärk saavutada teise isiku poolt tegu/tegevusetus
siseteabe korruptiivne kasutamine		<ul style="list-style-type: none"> - Avalikustamata teabe kasutamine - Teave mõjutab või võib mõjutada kolmanda isiku õigusi või kohustusi

MIS ON KORRUPTIIVNE TEGEVUS?

Kelle tegevus võib olla korruptiivne?

- **Ametnike tegevus** (füüsiline isik, kellel on avaliku ülesande täitmiseks ametiseisund sõltumata sellest, kas ta täidab talle pandud ülesandeid alaliselt või ajutiselt, tasu eest või tasuta, teenistuses olles või vabakutselisena või lepingu, nimetamise või valimise alusel (KVS ja KarS)) ametiseisundi kuritarvitamisel.
- **Ametiseisund** on õigus avalike ülesannete täitmisel teha otsus või toiming või suunata nende tegemist.

Kas KVS kehtib ka erasektori korruptsioonile? Kas KarS kehtib erasektori korruptsioonile? Kas on olemas universaalne käitumisjuhis?

MIS ON KORRUPTIIVNE TEGEVUS?

Korruptsioon erasektoris:

- Konkurentsi kahjustavad kokkulepped;
- Vastukäivate ülesannete täitmine ühe ja sama isiku poolt (nt samaaegne auditeerimine ja nõustamine);
- Töötajate poolt tööandja kahjustamine kahjulike tehingute tegemisega;
- Kokkulepe firma esindajate vahel riigihankemenetluses mitte osaleda;

Riigikohus 3-1-1-20-07: „Asjaolu, et isik hoiab ja väljastab sularaha, ei tee temast veel isikut, kes korraldab materiaalsete väärtuste liikumist. Raha on talle usaldatud, mitte aga antud tema kui ametiisiku korraldusse.“

Riigikohus 3-3-1-66-07: „Erasektoris on ametiisikuks nt ka OÜ **filiaali müügijuht**, kelle ülesandeks vastavalt töölepingule on korraldada filiaali juhtimist, haldamist ja materiaalsete väärtuste liikumist ning järeelvalvet (Kruusa). Samuti on ametiisikuks **OÜ meister**, kelle juhtida on remonttöid tegevad alluvad ning kelle kohustusteks on töö korraldamine ja kontrollimine, kaasa arvatud tuleohutuse eeskirjadest kinnipidamise tagamine (Jakovitskaja).“

II teema

VARJAMISKEELD

ehk

KAS PEAME OLEMA AKTIIVSED VÕI
VÕIME OLLA PASSIIVSED?

VARJAMISKEELD

Ametiisikul **ei ole lubatud varjata** talle teada olevat KVS § 3 lõikes 1 sätestatud keelu rikkumist (korruptiivsed tegevused) või muud korruptsioonijuhtumit.

Kas varjamine on (1) teadaolevast juhtumist mitteteatamine (passiivne tegevus) või (2) päringu saamisel juhtumi varjamine või muul viisil aktiivselt takistamine (aktiivne tegevus) või (3) eelnevalt antud lubadus tegu varjata?

Keelu rikkumist saab ametiisikule ette heita, kui ta peab vähemalt võimalikuks, et tema tegu võib takistada korruptsioonijuhtumi avastamist, ning ta peab samuti **vähemalt võimalikuks** faktilisi asjaolusid, mille alusel varjatavat tegu saab iseloomustada korruptsioonina.

VARJAMISKEELD

Kaasus:

Sõidukite tehnoülevaatus teostaja A avastab, et tema kolleeg võttis ühelt sõidukijuhilt vastu ümbriku. Hiljem sama kolleeg mainib, et talle anti väike „boonus“ selle eest, et ühel sõidukil ei pööranud ülevaatus tehnikatähelepanu esimestel aknaklaasidel olevatele toonkiledele, mis seal tegelikult olla ei tohiks.

Kas on tegemist korruptsioonijuhtumiga?

Kas A-le kohaldub varjamiskeeld ja kas ta peab teavitama juhtumist oma ülemust?

Variants: A on ülevaatuspunkti personalijuht.

VARJAMISKEELD

Kaasus:

Maksu- ja Tolliameti juhtivrevident A pöördub palvega oma kolleegi, teise piirkonna revidendi B poole. Nimelt on A saanud teada, et B kavatseb esitada ettevõttele OÜ päringu maksustamisperioodil toimunud ühe tehingu kohta ning päringule ebarahuldavate tulemuste saamisel alustada OÜ suhtes antud perioodi põhjalikumat kontrollimenetlust.

Nüüd A palub B-l OÜ suhtes kontrollimenetlust mitte alustada, kuna tegemist on temale teadaolevalt korrektse ettevõttega ning seda asja pole vaja uurida. A ning B on head tuttavad.

Kas on tegemist korruptsioonijuhtumiga?

Kas B-le kohaldub varjamiskeeld ja kas ta peab teavitama juhtumist?

VARJAMISKEELD

Keda võib teavitada:

- avalikku ülesannet täitvat asutust;
- selle ametiisikut;
- asutuse üle järelevalve teostajat;
- deklaratsioonide üle kontrolli teostajat või;
- süüteo menetlejat (politsei, kaitsepolitsei, prokuratuur).

1. Kas piisab suulises **vormis** esitatavast teabest?
2. Kuidas **käituda korruptsioonijuhtumi ajal** (kas peab keelduma soodustusest ja teatama, kas võib soodustuse vastu võtta ja teatada tõendi kogumise eesmärgil, kui jah siis millal on tegemist süüteokatsuga ja millal „matkimisega“ jne).

- juhis olemas korruptiivse tulu osas (KVS § 4 lg 2)

KURITEOST MITTETEATAMINE

Kohustus teavitada juhtumist, kui tegemist on esimese astme kuriteoga (karistus ette nähtud rohkem kui 5 aastat vangistust). Sii kuuluvad näiteks:

- Altkäemaksu võtmine raskendatud asjaoludel (nt grupis, suures ulatuses, altkäemaksu nõudmisega);
- Altkäemaksu andmine raskendatud asjaoludel

Mitteteavitamine on käsitletav **kuriteo varjamisena** ning karistatav kuriteona KarS § 307 lg 1 järgi ja karistatav kuni 3-aastase vangistusega.

Varjamine eeldab **tahtlust**, st isik peab pidama vähemalt võimalikuks, et tema tegu raskendab teo või selle toimepanija avastamist või teo asjaolude tõendamist; lisaks peab isik pidama vähemalt võimalikuks, et toime on pandud nimetatud tegu (keelu rikkumine) või selle katse, kuid isikult ei eeldata teo õigusliku kvalifikatsiooni tundmist.

Teavitada uurimisasutusi.

VARJAMISKEELD

KVS seletuskiri:

„Eelnõu ei reguleeri asutuse sisemist korraldust korruptsioonijuhtumite avastamisel. Iga asutus võib vastavalt sisereeglid ja -protseduurid kehtestada vastavalt oma pädevusele, ressurssidele ja vajadusele.“

Mõned näited reeglite sisupunktidest:

1. Reeglite eesmärgid (ettevõtte huvid + *whistle blower* kaitse)
2. Korruptiivsete juhtumite näitlikustatud kirjeldused
  - Teisi isikuid puudutavad juhtumid;
  - Töötajat ennast puudutavad juhtumid;
3. Käitumisjuhis juhtumist teadasaamisel, selles osalemisel
4. Teavitamise kord (siseaudiitor vmt isik)
5. Asjaolude kontrollimise üldine kord
6. Konfidentsiaalsuse tagamise meetmed teavitamisel
7. Valetavusega kaasnevad tagajärjed.

Viide reeglitele töökorralduse reeglites või töölepingus.

III teema

TEAVITAJA KAITSE
ehk
KAS MA IKKA PEAKSIN?

TEATAMISE KONFIDENTSIAALSUS

Kui avalikku ülesannet täitvat asutust, selle ametiisikut, asutuse üle järelevalve teostajat, deklaratsioonide üle kontrolli teostajat või süüteo menetlejat teavitatakse korruptsioonijuhtumist, tagatakse teavitamise fakti konfidentsiaalsus. Avaldamiseks vajalik teabe andja **kirjalik nõusolek**.

Teavitaja kaitse põhimõtted kohaldatavad ka juhul, kui teavitamise objektiks on korruptiivne tegevus **erasektoris**. Ka siis on tagatud korruptsioonist teavitamise fakti konfidentsiaalsus ning teavitamise tõttu diskrimineerimise korral saab kohaldada hagi diskrimineerija vastu jagatud tõendamiskoormisega.

- Kas kohaldub, kui teavitada muid kui seaduses loetletud isikuid?

TEATAMISE KONFIDENTSIAALSUS

Kui teavitaja kaasatakse tunnistajana süüteomenetlusse, kohaldatakse süüteomenetluse sätteid korruptsioonijuhtumist teavitamise fakti konfidentsiaalsust rikkumata = **tunnistaja anonüümsus kriminaalmenetluses**

- Kokkuleppenimi
- Eeluurimiskohtunik küsitled, prokuröri arvamus
- Kuulatakse üle telefoni teel, küsimused ka kirjalikult
- Tunnistajakaitse sätted tunnistajakaitse seaduse alusel

NB! Anonüümse tunnistaja ütlus saa olla ainukeseks või peamiseks tõendiks.
 → edukaks menetluseks vajalik täiendav dokumenteeritud info (vt KVS § 4 lg 2).

TEATAMISE KONFIDENTSIAALSUS

- Omakasu või muu madal motiiv ei ole uue KVS järgi asjaolud, mille alusel korruptsioonijuhtumist teavitaja privileegi tuleks rikkuda.
- Mis siis kui teavitatakse, kuid esitatakse **valeandmeid**? Konfidentsiaalsus kaotab kehtivuse + Valekaebuse ja valeütluse andmine on vastavalt KarS § 319 ja 320 regulatsioonile kuriteod, mis võivad karistusena kaasa tuua kuni viieaastase vangistuse.

JAGATUD TÕENDAMISKOORMUS

Tihti asutakse „pealekaebajat“ represserima ning teenistussuhe/töösuhe lõpetatakse → kohtus õiguste kaitsmise lihtsustamiseks **jagatud tõendamiskoormus** (KVS § 6 lg 4, erisus TsMS § 230 lg-st 1).

- Korruptsioonijuhtumist teatanud isiku kaitseks kohaldab kohus jagatud tõendamiskohustust. Kohtu poole pöörduv isik peab avalduses esitama faktilised asjaolud, mille alusel võib järeldada, et teda on ebavõrdselt koheldud. Kui isik, kelle vastu on avaldus esitatud, ei tõenda vastupidist, lähtutakse eeldusest, et ebavõrdne kohtlemine toimus korruptsioonijuhtumist teatamise tõttu.

JAGATUD TÕENDAMISKOORMUS

Kuidas aitab jagatud tõendamiskoormus erasektoris töösuhete lõpetamisel?

TLS § 107. Töölepingu lõpetamine kohtus või töövaidluskomisjonis

(1) Kui kohus või töövaidluskomisjon tuvastab, et töölepingu ülesütlemine on seadusest tuleneva aluse puudumise või seaduse nõuetele mittevastavuse tõttu tühine või vastuolu tõttu hea usu põhimõttega tühistatud, loetakse, et leping ei ole ülesütle misega lõppenud.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud juhul lõpetab kohus või töövaidluskomisjon tööandja või töötaja taotlusel töölepingu alates ajast, kui see oleks lõppenud ülesütle misega kehtivuse korral.

→ Töökohta ei hoia, kuid hüvitist on võimalik saada.

JAGATUD TÕENDAMISKOORMUS

Kaasus:

X töötab erasektori OÜ-s finantsnõuniku ametikohal, olles ühtlasi OÜ prokurist. X-i kolleeg A avastab ühel päeval, et X on sõlminud OÜ nimel erinevaid tagatiskokkuleppeid X-i konkurendiga ning seeläbi kahjustanud OÜ varalisi huve. Samuti selgub, et X on saanud hiljuti OÜ konkurendi käest omale kinnisasja võrdlemisi soodsa hinnaga.

A teavitab suuliselt eelnimetatud asjaoludest OÜ juhatajat. Nädal hiljem selgub, et A on rikkunud oma töökohustusi (tuvastatud on, et A on kaks kuud tagasi hilinenud tööle ning pärast hoiatust hilines A korra ka samal nädalal, kui teatas korruptsioonijuhumist; samuti on A rikkunud tööohutuse korduvalt tööohutuse nõudeid, käies ettevõtte sõidukiga hooletult ümber) ning A töösuhe lõpetatakse TLS § 88 lg 1 p 3 alusel.

Millised on A võimalused töösuhet taastada / õigusi kaitsta?

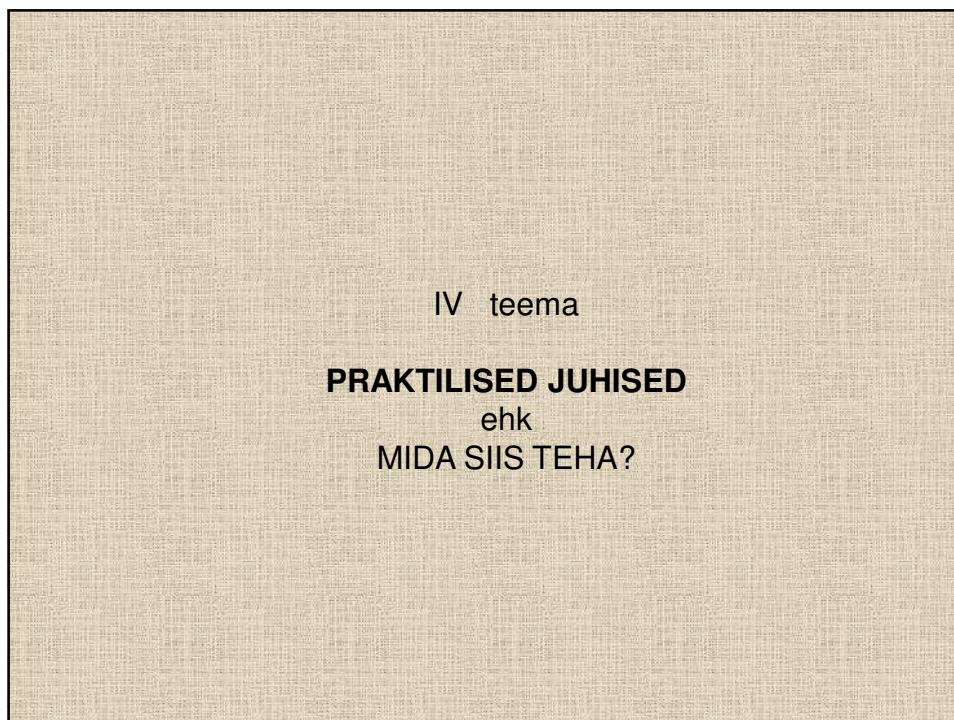
JAGATUD TÕENDAMISKOORMUS

TLS § 88 lg 1 p 3: Tööandja võib töölepingu erakorraliselt üles öelda töötajast tuleneval mõjuval põhjusel, mille tõttu ei saa mõlemapoolseid huve järgides eeldada töösuhete jätkamist, eelkõige kui töötaja on hoiatusest hoolimata eiranud tööandja mõistlikke korraldusi või rikkunud töökohustusi.

TLS § 88 lg 3: Tööandja võib töölepingu töötaja kohustuse rikkumise või tema töövõime vähenemise tõttu üles öelda, kui ülesütlemisele on eelnenud tööandja hoiatus. Eelnevat hoiatamist ei ole ülesütlemise eeldusena vaja, kui töötaja ei saa kohustuse rikkumise erilise raskuse tõttu või muul põhjusel seda hea usu põhimõtte järgi tööandjalt oodata.

KVS § 6 lg 4: Korruptsioonijuhumist teatanud isiku kaitseks kohaldab kohus jagatud tõendamiskohustust. Kohtu poole pöörduv isik peab avalduses esitama faktilised asjaolud, mille alusel võib järeldada, et teda on ebavõrdselt koheldud. Kui isik, kelle vastu on avaldus esitatud, ei tõenda vastupidist, lähtutakse eeldusest, et ebavõrdne kohtlemine toimus korruptsioonijuhumist teatamise tõttu.

PRAKTILISED JUHISED

- **Looge asutusesised juhised korruptsioonijuhtumiga tegelemiseks**
- **Keeldu korruptsioonitegudest** (kuritegu, väärtegu, töökoha kaotus, poliitiline vastutus)
- **Juhtumi kohta tõendite kogumiseks teavita eelnevalt uurimisasutusi** (iseseisev „kuriteo matkimine“ ei pruugi teiste silmis olla matkimine)
- **Aktiivne teavitamine nõutav järelevalvekohustustega ametnike korral** (teost teadasaamisel teavita vastavaid isikuid), **raskemate juhtumite korral või kui seotud mitu isikut**
- **Järgi seaduses nõutud tegevusi, mis nõutavad korruptiivse tulu saamisel** (KVS § 4 lg 2)
- **Selgita enne teavitamist välja, kes on ametis/tööandja juures kõige sobivam isik**
- **Teavitamisel väljenda tahet konfidentsiaalsuse osas** (pole nõutav, kuid igaks juhuks)
- **Teavita kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis** (kirjalikult, e-kiri)
- **Säilita infot oma töökohustuste täitmise kohta** (hiljem kohtus vaidlemiseks oluline)

TÄNAN KUULAMAST !

Küsimused ja kommentaarid:

Tel: +372 5668 4020

E-post: kaido.kunnapas@lmp.ee

 ADVOKAADIBÜROO LMP
LINDBERG MELK PARTNERS